

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
(Україна)
Шведський сільськогосподарський університет (Швеція)
Політехніка Свентокшинська (Польща)
Тернопільський відділ Українського географічного товариства
Управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СИСТЕМІ ГЕОГРАФІЧНОЇ,
ТУРИЗМОЛОГІЧНОЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ НАУКИ: МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ, ПРИСВЯЧЕНОЇ 30-ЛІТТЮ УТВОРЕННЯ
КАФЕДРИ ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ І ТУРИЗМУ У ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ
НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
4-5 ЖОВТНЯ 2022 Р.**

ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2022

Міждисциплінарні інтеграційні процеси у системі географічної, туризмологічної та екологічної науки: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 30-літтю утворення кафедри географії України і туризму у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, 4-5 жовтня 2022 р.: електронний варіант. ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. –119 с.

Рекомендовано до опублікування Вченою радою географічного факультету
Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка
(Протокол №3 від 2 листопада 2022 р.)

Редакційна колегія

Тетяна Божук - д-р геогр. наук, проф., завідувачка кафедри географії України і туризму, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Андрій Кузишин - декан географічного факультету, д-р геогр. наук, доц., Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Любомир Царик - д-р геогр. наук, проф., завідувач кафедри геоecології та методики навчання екологічних дисциплін, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Леся Заставецька - д-р геогр. наук, проф., завідувачка кафедри географії та методики її навчання, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Мирослав Сивий - д-р геогр. наук, проф., Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Ольга Любіцева, д-р геогр. наук, проф., завідувачка кафедри країнознавства та туризму, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Марта Мальська, д-р геогр. наук, проф., завідувачка кафедри туризму, Львівський національний університет імені Івана Франка

Григорій Денисик, д-р геогр. наук, проф., завідувач кафедри географії, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Роман Лозинський, д-р геогр. наук, проф., завідувач кафедри географії України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Юрій Стадницький, д-р екон. наук, проф., Політехніка Свентокшинська (Польща)

Маріне Елбакідзе, канд. геогр. наук, доц., Шведський університет сільськогосподарських наук, Львівський національний університет імені Івана Франка

Андрій Голод, д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри туризму, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського

Мирослав Дністрянський, д-р геогр. наук, проф., Львівський національний університет імені Івана Франка

Василь Фесюк, д-р геогр. наук, проф., завідувач кафедри фізичної географії, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Євген Іванов, д-р геогр. наук, проф., завідувач кафедри конструктивної географії і картографії, Львівський національний університет імені Івана Франка

Ігор Смирнов, д-р геогр. наук, проф., Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Жанна Бучко, д-р геогр. наук, доц., Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Олександр Колотуха, д-р геогр. наук, доц., Національний авіаційний університет

Володимир Воловик, д-р геогр. наук, проф., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Царик Петро Любомирович – канд. геогр. наук, доц., Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей.

недостатності коштів для проживання та харчування ,навіть при тому що держава виплачувала їм допомогу. Головною проблемою для цих двох груп переселенців є значна вартість оренди житла у регіонах з великою кількістю біженців. Також, 3,5% біженців все ж таки планують виїзд за кордон.

Серед херсонців, як і в цілому серед українців, найбільш прийнятною для виїзду країною стала Польща. За результатами опитування, 20,8 % херсонців, які виїхали за кордон, обрали саме Польщу. Наступною за популярністю є Німеччина - 13,2%. Така ситуація в принципі аналогічна для українських біженців в цілому. Часто Польща слугує лише транзитним пунктом для руху далі на захід, хоча так можна сказати і про Німеччину - за результатами інтерв'ю, багато мігрантів обирало ці країни для оформлення візи та документів для переїзду у Великобританію, Канаду чи США. Трете місце за масштабністю зовнішньої міграції серед херсонців займає Болгарія - 11,3%, знову ж таки, цю країну обирають через близькість територіально та в якості транзитної. По 7,5 % біженців припадає на Іспанію та Італію, по 5% - Туреччина та Чехія. 3,5 % також припадає на мігрантів які знаходяться в Грузії, зрозуміло що туди вони потрапили через територію окупованого Криму та територію росії, і, скоріш за все, рухаються далі. Також серед популярних країн - Словаччина, Угорщина, Молдова, Фінляндія, Туреччина, Швеція та Нідерланди.

Наталія ЗАБЛОТОВСЬКА, Павло ВЕНЦІВ

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ДО ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕМОГРАФІЧНОЇ ЄМНОСТІ ТЕРИТОРІЇ (НА МАТЕРІАЛАХ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)

У сучасних умовах все більшого значення для дослідження набуває планування територій з урахуванням необхідності регулювання їх соціально-економічного розвитку при раціональному використанні їх територій та водночас із урахуванням місцевих і державних демографічних інтересів. Для того щоб оптимально керувати процесами розселення потрібно чітко усвідомлювати рівень тієї межі, що забезпечить екологічну безпеку території. Спрямованість досліджень у цьому напрямку на прикладі Чернівецької області є досить актуальною саме через певні особливості регіону: це і специфічні природні умови, й історичні особливості освоєння території, що пояснює строкатий етно-національний склад мешканців, і специфіка ведення господарства, тощо.

Демографічна ємність території забезпечується трьома складовими. З одного боку природні умови відображають територію заселення, демографічна складова забезпечує населення котре створює навантаження, а соціально-економічна обумовлює як ресурсокористування так і демографічну ситуацію. На нашу думку розглядаючи демографічну ємність слід враховувати, в першу чергу, щільність населення як орієнтовну оцінку демографічної ємності, що сформувалася на основі господарського освоєння територій та процесу заселення. Ще один із підходів до розрахунку демографічної ємності базується на прийнятій нормі землезабезпечення ріллею на одного мешканця. Так, відповідно до чинних норм, розораність земель сільськогосподарських угідь на рівні 60–80 % вважається несприятливою, 25–60 % — умовно сприятливою і менше 25 % — сприятливою. Для Чернівецької області, показник площі ріллі складає 52,4%, що відносить досліджувану територію до категорії умовно сприятливих. Важливим при цьому є показник забезпеченості ріллею мешканців. У розрахунку площі розораних земель на одного мешканця загалом по області фіксуємо показник 0,45 гектари на одного мешканця області. Однак, спостерігаються природні відмінності у географії цього показника по території області. Дослідження проводилося у період узгодження особливостей статистичних спостережень із змінами в адміністративно-територіальному устрої, тому аналіз територіальних відмін проводився за старим АТУ. Так, за рівнем забезпеченості ріллею на одну особу можна виділити 4 групи

адміністративних районів. Група де на одну особу припадає менше ніж 0,3 гектари на особу - місто Чернівці та Новодністровськ та Путильський. Райони де показники забезпечення ріллею на особу не сприяють забезпеченню перспективного запасу для заселення. Групу із показниками забезпеченості від 0,3 до 0,4 (Вижницький, Герцаївський, Глибоцький, Сторожинецький райони) в яких показники забезпеченості ріллі на особу є екологічно та економічно обґрунтованим. Групу з показниками забезпеченості ріллею від 0,4 до 0,6 гектари на особу (Кіцманський, Новоселицький, Хотинський райони), котрі можна трактувати як ті у яких є певний економічно та екологічно обґрунтований запас. Та групу з показниками забезпеченості більше 0,6 гектари на особу (Сокирянський, Кельменецький, Заставнівський райони) території з високою часткою ріллі відповідно їм характерна висока розораність. З одного боку, такі території є економічно сприятливі для заселення, проте показник ріллі на особу в два рази більше за оптимальний, що відповідно зумовлює високе екологічне навантаження. Відповідно територія екологічно не сприятлива для подальшого заселення з умови дотримання забезпечення екологічної рівноваги.

Інтегральним екологічним показником умов розвитку на території пропонується розглядати відсоток запасу або вичерпання демографічної ємності його середовища. Такі умови сприятливі, коли запас більше ніж 10%; екологічно оптимальні, коли параметри запасу - вичерпання коливаються у межах $\pm 10\%$; та не сприятливі, коли вичерпання більше за 10%.

Нами розраховано цю різницю за адміністративними районами Чернівецької області. Оптимальні значення сучасного розселення в контексті демографічної ємності території фіксуємо тільки у Сторожинецькому районі. Сприятливими, коли запас більше ніж 10% є показники Хотинському, Сокирянському, Новоселицькому, Кіцманському, Кельменецькому, Заставнівському, Глибоцькому, Герцаївському, Вижницькому районах. До не сприятливих, коли вичерпання більше ніж 10% відносяться м. Чернівці та Новодністровськ та Путильський район.

В цілому територія Чернівецької області характеризується природним та економічним різноманіттям, для області досить чітко простежується зосередження населення в містах та тяжіння до м. Чернівці. Перспективними для розселення з огляду на екологічну рівновагу є Сокирянський, Винницький, Кельменецький та Путильський райони. Умовно перспективними є райони з уже достатньо високою щільністю проте достатньою часткою лісів що забезпечить відновлення природного середовища: Глибоцький, Сторожинецький, Заставнівський, Хотинський райони.

Як бачимо, наукове пізнання демографічної ємності території набуває нової хвилі актуальності. Адже якщо раніше можна було визначити та проаналізувати особливості розселення та оцінку перспектив розвитку регіону, або ж отримання даних які свідчать про надмірне навантаження на природне середовище за рахунок нераціонального підходу до забудови та розселення, то тепер розроблену методику оцінки та визначення демографічної ємності доцільно покласти в основу планування, відновлення та розвитку територій, що постраждали в наслідок російської агресії. Це зумовить забезпечення збалансованого будівництва та розселення та зменшенню екологічного навантаження на навколишнє середовище.